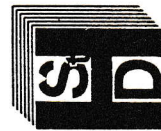

Fridrik Bintinger

Na kratki

» crtice «

Knjiga XLIX Hrvatskoga štamparskoga društva u Gradišću
Željezno 1990.

Predgovor

Kad je govor o gradišćansko-hrvatskoj prozi, uvijek se povezuje s njom ime Ignaca Horvata.

Njega držimo za dosad „najvećega“ prozaista Gradišćanskih Hrvatov.

Po lektiri ove knjige — znači čim se upoznate s tin-ovom prozom — imate pravo sumljiti u tu ocjenu i iskoristiti mogućnost korigirati tu ranglistu.

Fric BINTINGER se nije rivaio u prvi red, nije tražio da se njegove „crtice“ — kako on zove svoje pretežno šalne, dijelom melankolične priče iz svakidanjega života — saberu u posebnoj knjigi.

Nažalost. Ar tim se je generacijam uskratilo kvalitativno štivo na gradišćansko-hrvatskom jeziku.

Ove „-tin-ove“ crtice su i dokumentat prošloga žitka, sastavljene kot mozaik u jednu sliku, ka je u trenutku štanja izrazito prisutna.

Rijetko ki pisac je u stanju zbuditi odziv ljubeznosti i miline u vezi s veseljem i tugom tako, kot se je to ugodalo Fridriku Bintingera.

Ali prosim, osvidočite se sami!

Jezik Frica Bintingera je on iz Miloradićevoga „ormara punog mudrosti“. Poslužio se je iz toga ormara osebujno oprezno, precizno i štedljivo. Njegove crtice činu mi se jezično oštro skrojene: Ništa nije preveć, ništa ne fali. Na temelju njegovih crtica (i uredničkoga djela u Našem Tajedniku, nasljedniku i prethodniku Hrvatskih Novin) bio bi se mogao jur zdavno

© 1990. Sva prava pridržana

urednik: Franjo BAUER
korektor i lektor: Mate PALATIN
slog: Hrvatsko štamparsko društvo 1990.
tisak: Wograndl, Matrštof
ISBN 3-901051-015

izdavač i vlasnik:
Hrvatsko štamparsko društvo u Gradišću
7000 Željezno, Hotterweg 54

normirati gradišćanskohrvatski jezik. Čini mi se ali, da su mu bili neki njegovi suvrimeniki nenavidni za njegov jezični talenat i da nisu bili zainteresirani odustati od svojih mjero-davnih pozicijov kot „literati“ i funkcionari.

Osviđočen sam, da bi nam u slučaju boljih uvjetov Fridrik Bintingier bio ostavio već „crtic“ i drugih literarnih djel.

U ovoj knjigi otiskan je najveći dio njegovih crtic. Ne usu-djujem se reći, da su to sve.

Iz popisa sadržaja morete doznati, kade i kada su se ove priče po prvi put objelodanile.

A sad Vam još samo željim, da se date otprimiti u nekadašnji gradišćanskohrvatski svit.

Novembar 1990.

Franjo BAUER

Da samo znate, kako dobar je krumpir

Krumpirov ima sada svaki opet u obiljnosti. Ne moremo reći, da je cijenimo ili da smo je koč osobito cijenili, odlag ako smo je skupa sa šrotom krmili pitancem, da dostanu pošteno salo. Krumpir, no to je bilo svojčas nešto, ča smo jili s masnim mesom, da nam se želudac ne nategne; a i sada je opet tako. Istina, da je dobro, da pojimo koč i ki krumpir na suhi, prez mesa ili maslaca, bilo da nam se je meso zamirilo, bilo da nas glad goni nato. No svejedno, krumpir je bio kod nas samo krumpir. Ovo valja kot rečeno za nas, a ne za „kartofel — kartofel, tunke — tunke“.

Da iz ovakovoga omalovažavanja krumpira zna nastati oholija i gizdost prema krumpiru, to je sigurno. Nije mi sigurno poznato, je li ta oholija boli krumpir, znam samo, da se zna i krumpir fantiti, ča sam osjetio na vlašćoj koži, bolje rečeno na vlašćem želucu. Ostalo je na mali, da se nisam splaknuo nad zgubitkom kih sedam krumpirov, a to je samo toliko, koliko ide po priliki na jednu kilu.

Istina, bilo je još u boju, a k tomu svemu još i za bodljikastom žicom, u logoru ada. Bilo je negde na zapadu, daleko od doma, na koga sam ravno ta čas već mislio nego ikada pred tim. A kad človik mnogo misli na dom, onda mu

ide sigurno čemerno. Nam je išlo čemerno, nam je išlo mizerno, nam je išlo već nego zlo; ali sve je to preblago izraženo. I kad bi skupazdali sve riči, ke poznate za opisanje slaboga stanja, sve bi to bilo premalo, bilo bi to stoprv toliko, kot kad veli bogataš, da mu ide danas čemerno, ar ima samo dvi vrsti mesa na stolu.

Tako mi je ada išlo. K tomu si morate predstaviti logor, poredica zamazanih i vušivih barakov, stelje na tri kate, gole daske, a o pokrivaču ili kocanju ni govora. Ni danas ne znam, kade su se mogle zadržavati sve te vuši i stjenice, samo znam da sam ih imao toliko, da se je košulja sama gibala, kad sam ju svlikao i rastegnuo na sunce. To je bilo naime jedino čišćenje košulje. Jur par misec dugo nisam se je ufao prati, ar sam se bojao, da će se raspasti na krpilje, pak bi mogao ostati i prez svoje jedine košulje. A dokle človik ima košulju, bila ona i škuljasta i zamazana, svejedno se nekako čuti još kot človik, kot pripadnik kulturnoga svita. Zato se nisam ufao dati toga jedinčeta ni u parni kotao za desinfekciju skupa s drugom opravom. Pažljivo sam pobirao svaki dan vuš po vuš iz obrubov i nitov u ki su na mase nastavljale svoje šiljaste zadnjice. U prvo vrime dao sam si još truda, da je brojim. Kašnje pak, kad sam daleko bio jur prekoraknuo dvistovetku, ostavio sam i to. Svejedno koliko ih je bilo, u deseti minuta sam bio uvijek gotov, ar konačno se človik u svakom poslu sprakticira.

Tja, človik se mora i čim tim zabavljati. Nije dosta deset minut ubirati vuši i samo čekati od jutarnje črne vodice — prosim pol litara — do podneva na suru vodicu — isto pol litara — pak onda do večera na goščinu, naime na plavu vodicu i na 150 gramov kruha. Sve to je premalo za zrele

Ijude, ki su bili naučni na svakovrsno zabavljanje tijela i duha.

To su nekako bili uvidili i naši stražari. Najprije su naredili, da moramo po logoru pukati travu, prsti pukati travicu po travicu i nositi svežnjić po svežnjić na neko udaljeno mjesto, kade neka se suši. To nam je malo pomoglo, ali smo u kratkom vrimenu očistili ta hektare i hektare velik prostor od svake i najmanje travice. Sijeno, ko smo bili spravili, kanili smo prostriti na gole daske naših stelj, ali nam stražari to nisu dopustili. Moguće, da su oni sijeno prodali.

Konačno došlo je svejedno tako daleko, da su mogli jedni ili drugi djelati i izvan logora. Mnogi i tako nisu mogli, ar su kumaj vukli nogu za nogom. U logoru su se životne prilike ipak malo poboljšale.

Ja dugo nisam došao na red djelati izvan logora, a bio bi išao golimi rukami žeti trnje. Svejedno, moglo se je dojtiti do ovoga i onoga. Ki su dospili van, nabavili su ko-čega, a ča im se nije dalo iz milosrdja, to su ukrali. Krali su svi prez iznimke i nigdo im to nije zamirao, a sigurno im ni dragi Bog to nije zeo za grih. Kad kod človika ide za zadnje, onda postane strašan nečlovik, onda će mirne duše ne samo ukrasti nego i umoriti. — Kad nikako nisam mogao dojtiti do djela, natentao me je glad, da zaminim zadnju vridnost, ku sam imao i ku sam dugo čuvao, prez zamiri, u gaća, naime zlatan prstanj. Bio mi je draga uspomena, ali glad je glad, i ja sam bio pun sriće, kad sam dostao za njega pol hilpca kruha, nekoliko krumpirov i pet cigareto. Kad sam ležao navečer sa sitim trbuhom — Bože, po kolikom času? — na goli daska, prosio sam dušu, ka mi je ta prstanj bila dala na

spominak, neka mi oprost. Kad sam joj po dugom, dugom času povidao o sudbini nje dara, razumila je sve, prez toga da je znala, ča je glad.

Ali kako jednoč dojde na sve red, tako je došao i na moje djelo, to je, da sam mogao pojtj van na djelo. Kamo su me sve poslali, to vam neću ni povidati, ar sam početo od metenja cestov do čišćenja človičjega smrada djelao sve. No u takovom stanju je človik u sve pravo, samo da ima mogućnost održati si život. Najlipše mi je bilo, kad sam mogao neko vrime djelati u velikoj konjskoj štali, ne toliko zbog konjskih gubonac, koliko zbog toga, da nisu na me pazili, kad sam krao zob, krumpire, kruh i drugo. Vraćao sam se svakoga dana kot paša, sit, bogat i zadovoljan, a imao sam uvijek nešto, ča sam mogao minjati s drugimi, na primjer jedan velik krumpir za jednu cigaretu ili manji kus kruha za dvi cigarete.

Zob, ku smo ja i drugi kralli, rastucali smo doma na betonski stepenica kamenjem, ravno kot prvi ljudi tisuće ljet pred nami. Za sito nam je služila stara konzerva, razvaljena i prebijena običnimi čavli. Zobna muka, ku smo tako producirali, bila je ča zvanaredno dobroga. Vjerujem, da nijedan cesar niti krajj nije imao takove. Pomoću ukradjene soli i masti načinjali smo od zobne muke prava čudesa od jilišev. Je li bi je i danas tako slasno jio, ne znam, ali onda su mi se bolje raćili, nego najbolji jiliši pokojne majke, ka je bila dobra kuharica.

Važno je bilo samo to, da su nam se dijelom poštenim, dijelom nepoštenim zasluškomo počeli puniti želuci. Glada već nismo poznali i bili smo skoro srićni, samo da nije bilo bodljikaste vlake!

Kot i drugi, tako sam i ja pokušavao, da kuham još bolje, još slasnije. Promatrao sam tovaruše, kako oni načinjaju različne jiliše. Tako sam došao i do neke grupe, ka je od prijesnih krumpirov načinjala gubonce/fanjke, vežući poribane krumpire zobnom mukom, ku smo im mi bili preskrbili. To je dosta dobro izgledalo, a kad je človik gledao te ljude, kakovim apetitom to jidu, slinila su mu se usta.

Hm — sam si rekao — ča oni znaju, znam i ja. Dobro sam pogledao, kako je načinjaju. Premda sam bio jur neko vrime prez djela, imao sam još nešto rezerve, imao sam zobi, imao sam i nešto krumpirov, ada hajde, da si načinim i ja te čudnovite gubonce / fanjke od krumpirov.

Sve sam učinio kot i oni. Pažljivo sam poribao prijesne krumpire na nekoj čudnovitoj spravi, načinjenoj od stare konzerve, dobro sam to pomišao, posolio i opet zmišao, dodao toliko zobne muke, da se je sve to vezalo skupa i da sam od te mase mogao načiniti gubonce / fanjke, kotsam to vidio kod tovarušev, a i doma kod majke.

Dobro, voda je kipila, i ja sam pometao fanjak za fanjkom u lonac. Strpljivo sam čekao, dokle su došli jedan za drugim opet na površinu. Žene i samci znaju, da je to najbolje zlamenje, da su gubonci / fanjki onda skuhanj.

Povadio sam je van — jednoga po jednoga — i veselio se dobroj večeri.

No prerano sam se veselio. Ti krumpirovi fanjki mi nisu išli doli. Silio sam se, ali sve je bilo zaman. Moguće, da sam bio ča zabio kod kuharenja, ili je bio moj ukus drugačiji od ukusa onih ljudi, ki su je žrkali s velikim užitkom i još većim apetitom.

Morebit nisam bio preveć gladan, a morebit su bila ta

dica moje kuharske znanosti zaista tako čemerna. Na svaki način dao sam je tovarušu, ki je bio još siromašniji od mene, ar se nije mogao gibati. Svenek je naime tako, da siročak najde još većega siročaka, komu more ča dati. Da je bogataš dao nešto još većemu bogatašu, to se još nije doznalo.

Darovao sam ada te gubonce / fanjke, misleći da ću opet navredi zaslužiti dosta krumpirov, ukrasti zobi i drugoga, tako da neću gladiti.

Nije bilo tako. Ne samo da sam ostao prez djela, na svoju nesriću sam još i obetežao.

Ležeći već mrtav nego živ na goli daska, mislio sam mnogo puti na onih osam krumpirov — toliko ih ide na kilu — ke nisam mogao sam potrošiti.

Spokorio sam se i prosio svaki pojedini krumpir za oprošćenje, koga do toga vrimenta nisam poštovao.

Tako je to, kad se človik gladom i kradjom mora naučiti, kako dobar i sladak je krumpir.

Šiling i groš

Bilo je oko podneva jednoga vrućega junijskoga dana. Sunce je žgalo na asfalt varoških ulic, da je asfalt sve nekako popušćao pod nogami. Silno brigovije varoškoga kamenja odbijalo je vrućinu sunčanih trakov i pojačavalo i tako jur skoro nepodnošljivu sparinu.

Svaki, ki je mogao, skrivao se je negde u hladu, a na ulicu išao je samo on, ki je zaista morao. Prema tomu bio je varoš i prilično pust i prazan. A ki je ravno morao da ide nekamo, stiskao se je u rijedak hlad stanja, ko je svoje kratke sinje hitalo na vrući asfalt. Bilo je naime oko podneva, kot smo jur spomenuli.

I Mate Ivanović stiskao se je uz stanje i koracao teškimi koraki. Bio je sveučilišni student, seljačko dite i siromašan kot cijelo jato crikvenih mišev. Kako i ne, doma nisu imali ništa, slali mu nisu ništa, u varošu i tako vlada velika nevolja, zasluska nigde, odlag ako mu se nije ugodalo nabrusiti ku staru milosrdnu damu, da joj smi spraišiti sag / tepih. Onda je Mate opet živio od danas na sutra, ar se je dalo svojčas mnogo kupiti za šiling ili dva, ke je pri takovoj priliki dostao. Bilo je naime davno pred bojem, kad šiling nije imao samo u povidajka vridnost alpskoga dolara, nego i u trgovina.

Bilo je prošlo opet nekoliko dan, a da Mate nije imao ni hrdjavoga groša u žepu. Zadnje dane bio je isprobao sve

moćnosti, kako bi došao — ako i teško i mučno, ali svejedno po človičju — do koga šilinga. Ali ništa i ništa, ravno kot da je sve bilo zaviškano. Ni daleko ni široko ni groša, a čriva siročaka Mateka bila su se jur isušila kot pijesak u pustini. Kruljenje u njegovom truhu davalo je neugodne glase. Neugodne za Matu i sve ki su je čuli, prolazeći mimo njega.

Mana nebeska, odakle pomoći? Kade god je Mate potuketao, svagde mu se je mahnulo rukom. — Ajde, sinak, sami nimamo! — ili spodobno. Niti u poznate krčme se Mate već nije segurao, ar ga je svaki konobar imao jur diboko u svoji knjiga, još i stari Zapletal, duša od človika. Ali i najduži put ima kraj, tako je i Mate jednoga dana stao pred ugljenarom. A on, ne samo dobra duša nego i bistra glava, ne veli mnogo, jedino:

— Mate, bud si gladan?

— Kapetane, jesam bome!

— A kad si zadnji put jio?

— Ne pametim, kapetane!

— Ča ćemo, Mate?

— Kapetane, šiling!

— Na, Mate, kupi si gulašovu supu s dvimi žemljami. Ne, Mate, kupi si dvi supe i četire kruhe. Još će ti ostat za malo pivo ili za par cigaretov, kako budeš kanio. Poj sada, a potom dojdí. Onda ćemo vidit dalje!

— Bog plati, kapetane, z bogom, dojt ću opet!

Mate se presričan oprostí od kapetana ugljenara. Znao je dobro mjesto, kade je cio kabao gulašove supe s kruhom stao samo trideset i tri groše.

U svojem veselju izvadi iz žepa šiling, da ga dobro

pogleda prije nego ga izda, da se zasiti. Igra se njim i prisprodablja ga s jednim dvogrošašem, koga je slučajno našao u žepu. Rulja i preokreće s užitkom obadva med prsti.

Ide Mate ulicom i dalje se igra u svojem veselju svojim bogatstvom. Usta mu se od slasti silinu u misli na gulašovu supu, ka je za njega u tom momentu andjeoska hrana, najbolija hrana svega varoša, cijeloga svita. A bogatstvo u ruka okreće i okreće.

Kad najednoč — o sva stvorenja milosrdnosti i nemilosrdnosti! — kad se najednoč Mati sfuzne šiling iz ruke. Spade na asfalt i veselo se tače po trotoaru, a Mate kot zmahnut za njim, ali šiling, ravno kot da ga neka otajna sila vuče sve dalje do kanala, kade veli kroz rešetku pljumps!

Mate udriveni, gleda na rešetku, gleda na dvogrošaš u šaki. Ne vjeruje, da je toliko okrutnosti na svitu, ka bi mu mogla zeti šiling, a ostaviti mu groš! Popade ga zdvojnosti i jad, srdit je na cijeli svit i na sve gulašove supe cijeloga svita. Ostalo je na mali, da nije glasno zdravo zapsovao na cesti.

Konačno mu klonu ruke, klone mu jad, klone mu zla i dobra volja, ostane jedino gola zdvojnost u srcu.

To tupo, zdvojno srce odnese Mate konačno domom, u svoju kamricu, med četire puste stijene. Prevali se na klimavu steljju. Suze se boru sa zdvojnošću, siromaško srce ne zna, na ku stran će vagnuti, dokle konačno ne obladaju suze. Ispočetka su to bile suze mučne, teške, jecave, svejedno nekako zdvojne, onda pak suze mira, ke zlakotu človiku dušu i srce.

Na Matu spusti se konačno san truda, glada i izmučenosti, nemiran i nestalan, koga je noćni mrak pretvorio na san preporoda.

Drugi dan svitilo je opet sunce vjekovječnoga žitka, a Mate je bio utišen i miran. Našlo se je opet hrane za prazan trbuh, ka je bila i balzam ranjenomu srcu.

Prava božja istina

Jur je osmi dan curila godina. Ne spolom, kad-kad je i prestajala. Čim se je ali najveće blato malo prekrutnulo, da su ljudi mislili — No, moć će se na lapat, da si idemo po krme — opet se je otpravila godina. Potiho, onako čisto male kapljice, ali curilo je. S jednom ričom, šmegljalo je jur osmi dan.

Po polju je ležala suha krma rastegnuta, ar se nije dospila opet pospravljati, kad se je bila po prvom prekidu godine rastegnula. A na sinokoša je isto tako bilo sa sijenom. Ljudi nisu dospili, ar je zlat večer bio donesao mokro jutro, ter je krma ležala u ime Božje po polji.

To se pravoda našim seljačkim ljudem ne vidi. Djelo stoji, sijeno gnjije. No ali pomozite si, ako si znate. Ne nek to, i dugočasno je ljudem kroz cijeli dan, iako se svenek najde prčkarenja u stanu, ali to nije pravo za ljeto. Ljeti se moraju djelati ljetni posli, a zimi se posluje po stanu. Kad ljeti nepotribno dugo curi, onda im se dan čini dvakrat duži i sami sebi su si na putu.

Onda žena ide rado na „moment“ k susjedi, a muž si zame plužno željezo pod pazuh pak ide kovaču, premda po godini neće tribati oštrog željeza. Ili ide k čičmaru Miški s kakovim starim bočkorom, ki se već ne da popraviti ili si najde kakovu drugu zliku i priliku, nek da dospene iz stana.

Na takove dane najde se kod seoskih meštrov nabito puno muži.

Tako se je ih bilo napravljalo i danas, bila ih je cijela četa u kovaonici kovača Kuharića. Svi po redu dohajali su i druge dane: Ivan i Joško, Pavač pak mali Matac, Toni iz Mertovice, plantavi Burko i još nekoliko njih.

Bili su se posidali, neki po starom željezu, neki po kotači, neki na panji, da ne budu Kuhariću zadivali. Ov je tukao takt po ognjenom željezu i svarivao ravno jedan obruč. Inuš Ferci tukao je velikim batom, a majstor Kuharić manjim, za jedan oktav više, da se veselo odzivalo, a iskre su frcale.

A razgovor je bio svakidani razgovor seoskih muži. Razgovaralo se je o vrimenu i ovoj proklesnoj godini, onda o cijena, da su čemerne, da su niske. Sve ča prodaš je za počo, a ča kupiš, drago, da ti mora sapa staliiti.

A gdo je tomu kriv?

No pravoda, regirunga. I bili su velje nasred politike.

Ju j' sudilo i regirungu! Politiziranje odzvanjalo je kot Kuharićev batac i inušev bat, samo ne tako veselo, a iskre su frcale, već komu i sline iz ust. Nisu im sfalile riči.

A ne bi im bile sfalile ni do danas, da nije došao u kovaonicu Florijan, koga su zvali na kratki Frola. Ne Flora, ar to je žensko ime.

Frola je bio široko i daleko poznat po tom, ča je znao bolje i već razlagati nego Sibiline knjige, a drugače je bio dobar človik, veseo i šaljiv. Ali svaki, ki zna mnogo povidati, mora koč-toč i nešto slagati ili se mora ponavljati. Ponavljao se ali Frola nije. Ne smim reći, da je bio lažljiv človik. To ravno ne. Znao si je ali zeti usta punija, nego je mogao

najednoč požrknuti. A u njegovom prostranom želucu imala je i istina dosta mjesta. I mora se reći, da ga nije preveć gnjavila, niti ga je preveć gnjavilo dušno spoznanje zbog požrknute istine.

Dojde ada Frola.

— Dobar dan muži!

— Bog daj, Frola, Bog daj!

Posadi se Frola na stari nakovanj u kutu, a muži politiziraju dalje. Svi su govorili kot kakovi prezidenti.

— . . . tako ta regirunga, kot vam velim, mogla bi kot velim, ju j' sudilo i regirungu kot velim. . .

— No muč'te mi s tom regirungom i politikom! Ravno sad sam bio kod čičmara Miške. I onde su se svi napinjali i blaznili na regirungu, ali od riči do riči isto kot i ovde, a jedan spametnije nego drugi. A sve je to prez repa i glave, nij' to sve skupa vridno ni fajfe duhana. Mimo toga ni istina nij', a ni pravo nimate. Muč'te mi s tim! — Tako veli Frola.

— Sad ću vam ja ča povidat. To ima i glavu i rep, a i istina je!

Znali su muži, da kad Frola jur najpr povida da je nešto istina, da je to onda „prava božja istina“.

— No Frola, dajder tu tvoju „pravu božju“, da čujemo ki zna već i bolje slagat, ti ili naša regirunga.

Frola nije žao, skašlja se, nameće fajfu i počne:

— Tomu je dost dugo, bio sam još mladji, tako dai pred tridesetimi ljeti, otpravio sam se jedne subote rano jutro s malo viake pod pazuhom doli med Draške, da zalećem komu zecu. Nedilja se je približavala, nij' bilo ništ na supu niti pod zelje, a družina bome velika. Zeo sam si i kosu sobom, ar sam kanio pokositi i Fićiricevo slivje va sridnjem

redu. Ne more pojt človik samo s vlakom van. Ča bi ljudi rekli! Pometao sam pet-šest vlakic va jarke med slogi, onako oko sredine lapat. Sve va uredbi, mislim, pokosim Ficiricevo slivje i idem domom.

Drugi dan — bila je nedilja — stao sam se za dobe. Zeo sam si ovput staru vriću pod pazuh i hajde med Draške. Sunce se je bilo kumaj nadiglo iznad Gušće, kad sam došao do prve vlakice. Te j' krstilo, si mislim, stupac je spuknut, a oko škulje sve utancano od zečinjih nog.

Dojdem do drugoga stupca, onde visi zec. Poberem ga va vriću i idem k tretoj vlakici. Onde bome dva zeci. Ovo da! Na četrotoj vlakci, ljudi vjerujete ili ne, onde visu četiri zeci. Četiri zeci na jednoj vlakci. A ja berem ter berem. A na petoj, ljudi moji, na petoj vlakci osam zecov. Brojim i brojim i opet nabrojim osam zecov. Vrića je puna, i ja je ulažem nastran. Na šestoj vlakci, ljudi stante se, onde šesnaest, na osmoj trideset i dva zeci, veliki kot mrcine. Na devetoj su bili šezdeset i četiri, ljudi pomoz'te, na desetoj visili su sto dvajset i osmimi, a na dođućoj, čekteder, na dođućoj, ljudi — na pomoć! — onde je ih bilo...

— ...dvisto pedeset i šest.

— ...da, imaš pravo, dvisto pedeset i šest zecov, ali ljudi dragi, zeci kot pozoji, lipši i veći nego pitanci!

— A na dođućoj vlakci, Frola?

— Na dođućoj, veliš Joško? Moj dragi, vjeruješ ili ne, na dođućoj vlakci, onde je ih bome bilo šesto i dvanaest. Šesto i dvanaest bome! A ti se nek smij, Joško, ali ako i ne vjeruješ, a na onoj poslidnjoj vlakci su bili, čekaj, nij' im broja... su bili jednojezero dvisto dvajset i četiri zeci. Da bome, jednojezero dvisto dvajset i četiri zeci,

zeci kot prasci.

— Frola, kako si sve va jednu vriću?

— Ča, va vriću? Triput sam se s koli odvezao. Svaki put obadva koši puni. Kad je prvi put zvonilo k maši, došao sam s poslidnjim vozom.

— A kamo si te zece, Frola?

— A kamo!? pojili smo je s družinom od Duhov do Trojstva!

Sam Bog je pomogao Froli, ar je ravno sada udrila na crikvenom turmu jedanaesta i moralo se je pojt domom krmiti blago.

Mare na podacu

Tetac Tonac Kratovičev i njeva teta Rozala imali su kćer, ka se je zvala Mare.

Kratovičev stan bio je u cijeloj okolici na dobrom glasu. Bila je cijela paorija, a mimo toga i puno jerbinskoga grunta. Mer znate, kako je to: rakaš kot gospoščina, a štala kot u majeru; poredica krav, poredica telac, dva pari konji, nekoliko ždribičev, silija svinj, a da ne računate jato kokoš, rac i gusak.

A Mare je bila jedina kćer, ka je sve to imala pojerbati, ta strašni stan, vas pokrt čripom, cijelu paoriju, sve kot leži i stoji. K svemu tomu bila je Mare lipa kot kapljica, a djelovna kot pčelica. Nije joj bilo para u cijeloj okolici, a kamoli u selu.

Bila je jur i za udaju, dvajset i tri ljeta stara, a to je bome skradnja dob na selu. S dvajset petimi se pomalo otcviče, dojde mraz i pofuri lipotu, nagne se trideseto i trideset peto, i eto ti namah jedna „jungfrau“ već u selu.

No, tako daleko još nije bilo s Marom.

Ne da se ona nije kanila udati, Bože očuvaj! A udavali su ju i stariji, nudili joj ovoga i onoga: — No, Mare, zami ga! — Dohajali su i drugi, iz sela i iz okolice: — No, Mare, zami ovoga! Nećeš falit, bit će ti dobar.

Ali Mare ništa, ravno kot kad veliš gluhomu dobro jutro.

Nije odgovarala ni ocu ni majki, kad su ju sve već gnjavili zbog udaje. Sva žalost ali bila je u tom, da su otac i mati znali, zač ona ne odgovara. I Mari je bilo jasno, da oni znaju, kako se posao stoji. — No, ča me onda toliko gnjavu? — mislila si je Mare, kad je opet došao govor na udaju, ča se je u zadnje vrime dogadjalo sve gušće.

No, ali lipo vas prosim, to se to nije moglo dopustiti: Mare se je kanila udati, ali samo ijedino za Ferija Kiritofara.

Nije li to dosta jasno?! — Feri Kiritofar.

Niti mu je majka dala to ime, niti se zove tako u krsni knjiga, ali su ga samo tako zvali u selu i cijeloj okolici, a poznali su ga na svi kitiitofi devet hatarov naokolo.

Bio je pravi veseljak, ki je iskao i našao svako veselje. Radi toga pohadjao je i sve tance i kiritofe, kamo mu se je god šikalo poiti. A obično se je s kiritofov vraćao k stanu — ako je dobro išlo — onako u ponediljak navečer, zvečega ali u utorak dopodne. A stalo se je, da je jednoč došao s Lovrenče u četvrtak po podnevu. Ali to je bila iznimka, to je bio takorekuć samo jedan rekord.

Ne smi se ali reći, da je bio Feri znamda čemeran človik. Ne, ne, djelao je kot rob, pravoda, kad je djelao. Bio je ugodan junak, rado se je sa svakim i svi su se s njim rado razgovarali. Bio je bistre pameti i vedroga čela. Ljubio je svoje starje i bio im je, skoro bi se moglo reći, poslušan. Razumio se je u gospodarstvo, znao si je razrediti domaće posle kot rijetko ki u selu.

Ali ti nesrični kiritofi su ga tako jako privlačili, da se nije znao lučiti od njih. Zasmolio se je na svakom po dva dni i već. Njegova mat bojala se je svako ljeto Duhov, ar po Duhi počinje prava kiritofska i tančena sezona. Svaku je nedilju

negde kiritof ili kakov tanac, pak se prema tomu ponedijekom, a zvečega i utorkom dopodne na Ferija nikada nije moglo računati. A to je pravoda failo očevomu gospodarstvu, ko nemer nije bilo preveliko — bilo je daleko za Kratovićevim — ali u seljačkom stanu ljeti ipak fali svaka ruka. A mimo toga ne da se na kiritofu upraviti grošem ili dvimi, potrebni su i dukati, a ti su u svakom seljačkom stanu oduvijek skupi.

Razumi se, da Feri zbog toga nije imao najbolji glas kod majkov i ocev, ki su imali kćere zrele za udaju. Dokle je Feri išao s drugom, bilo je svakoj majki pravo, svakoj ali krivo, kad je Feri zavirio u oči nje kćere.

A lip je bio ta Feri Kiritofar, pravi junak, visok i čvrst, veselje ga je bilo pogledati, i nikada mu nije bilo teško, najti si rumenu rožicu.

Ravno u njega bila se je zaljubila Mare Kratovićeva, a Feri je vraćao ljubav s ljubavlju. Mladi su se milili i dragali bili su srićni. Ali za toliko manje pravo je bilo Kratovićevim starcem.

Majka Rozala bila bi se još kako tako pomirila s Ferijovim kiritofarenjem, ali stari Tonac Kratovićev nikad i nikad.

— Ča, tomu rasprudnjaku, tomu kiritofaru, tomu potepuhu ču ja ostaviti svoju paoriju, da projde po rakići još prije nego se ja zapravo rashladim, kad oči zaprem? Ja? Nikad i nikad! Da budete znale, ti mati, a i ti Mare!

— No ali čačko, gled'te, on je tako dobar i razuman, on je i djelovan, a to ča rado na kiritofe ide, lipo vas prosim mlad je, ta norija će mu se skadit, kad bude malo stariji — govorila je i zagovarala Mare.

— Ja sam rekao nikad i nikad! — zagrmio je stari Tonac i udrio šakom po stolu.

— I šlus punktum, sam rekao!

I bilo je zaista šlus, ali samo ovomu razgovoru, ar punktum još dugo nije bio.

Zaman je bilo Mari kratiti Ferija. To je isto, kot dicit kratiti susjedljeve hruške. Još već, sada joj je Feri bio još draži, ar je bio za nju prepovidan sad. Prepovidan sad je ali svakomu sladji nego drugi, a kako ne bi bio jednoj pravoj Evinjoj kćeri.

Stari Kratović ništa nije govorio, ar je mislio, da su njegove muževne riči ipak opametile Maru. Opazio nije ništa, ar su Mare i Feri bili zvanaredno pažljivi i sastajali se samo onda, kad su bili potpuno sigurni, da staroga Kratovića nije na blizu.

Po nekom času postalo mu je svejedno malo sumljivo, da ima Mare navečer vrijeda ovde posla, vrijeda onde, sad kod družice Marice zbog „našavanja“, sad kod družice Katicice zbog pirovnih jačak i tako redom dalje.

— Čuješ, mat, kamo mi 'vo ova naša divičica ovako gusto prohaja?

— Otac, ja bome ne znam — rekla je teta Rozala s dvimi jeziki, ar je slutila kamo to Mare ide na ta „našavanja“. Držala je svoje znanje za sebe, ali si je nakanila, da će se s kćerom malo ozbiljnije raspominati.

Ali nije došlo do toga.

Jednoga dana navečer staromu Kratoviću nije dalo mira. Sve mu je jedan nutarnji glas povidao, da Mare nije prošla k družici Marici „našivati“, nego da je ju . . . — Kratović je na ovom mjestu zapsovao — odnesao k tomu prokletomu kiritofaru.

Nije dugo duralo, odšmulja se stari Kratović kot tat po vrtu van, pazeći na drvalu, da ne stane na ku trijesku i da kako ne bi ča zašušnjalo, polako i potihno meće korak za korakom sve do škadnja. Blijedi misec je kad-kad pokušao kroz oblake i ravno onda, kad je opet jednoć pokušao, vidio je stari Kratović pred plivnicom na panju siditi Maru, pravoda s Ferijom. Sidili su onde nekrivično i zaljubljeno, kuševali se ne misleći na grih. Kratović kot strijela s vedroga neba navali na nje. Kumaj se skoču s panja, stoji stari jur pred njimi, lamije rukami i nogami i više, da se odziva po kraju gori i doli. Ostalo je na mali, da nije zgrabio Ferija za gut. To se ipak nije ufao, ar je Feri bio snažan junak. Zvana toga je Mare lipo prosila Ferija, neka ide domom, da se s ocem ne stane kakova nesrića. Feri je željio dokazati Mari, da ju zaista ljubi, ter je ju posluhnuo i tužan prošao po vrtu van.

A stari se zlarma na Maru:

— Marš, po vrtu doli!

U zadnjoj hiži pak čula je Mare svoje levite zbog toga čudnovatoga „našivanja“, ali ne samo levite su se štale, nego je išlo i za Marine vlase i za neke plemenite, a za sidenje potribne dijele lipoga Marinoga tijela.

A Mare ništa, samo je stala nima kot štuk, niti je rekla pet ni šest, niti se je ugibala vlasanju.

— A sad na stelju! — Stari Kratović je kipio od jada, ar ga je peklo, da se Mare ništa ne giblje niti ugiblje batinam, da joj je sve svejedno.

— Čekaj, pokazat ću ja tebi, ti para mrazna, ću ti ja tu tvrdu buču smekšat!

Poslali su Maru u prvu hižu spavati. Neko vrime se je na

van činilo sve mirno. Ne znam zač za staroga Kratovića nije bilo po sebi razumljivo, da su junaki oduvijek dohajali divojkam selo. Ili je bio u svojoj mladosti tako slab junak, ili je to jur bio zabio, ne znam kot velim.

Kad je ali jednoga dana, bolje rečeno jedne noći opet zatekao Maru i Ferija, bilo je zlo. Bilo je svega i svačega. Najveć se je stari Kratović jadao zbog toga, ča su njega, staroga bedaka, tako nasamarili. Ali od sutra je sve drugačije!

Drugi dan bilo je pravoda drugačije, ar je stari Kratović navečer silio Maru, da ide na štalni pod spavati. Pobrerala si je sirota dva kocanje i jedan vankuš i prošla na štalni pod na san. Kad je bila zgora, zeo joj je stari Kratović škole ili lojtre, da ne bude mogla doli.

Sidi Mare zgora na podu, sidi sirota i razmišlja.

I domisli se. Čeka malo, dokle je u stanu sve mirno. Onda zame jednu škopu, hiti ju doli na dvor, onda još jednu, i tako redom, dokle ih ne nabrca toliko, da more mirne duše skočiti doli. I skoči, posmucne se po kupu škope na tlo. U stanu je sve mirno, a Mare se potihno odšmulja iz stana van i ravno k svojemu Feriju. Drugi dan Kratovići zaman čekaju svoju Maru. Mare nij. Nije došla ni onda, kad su poručili po nju. I nije došla, dokle stari Kratović nije rekao da i amen, neka se tako zamu.

— Meni će skužat, a kad ja oči zaprem, neka zakiritofari sve, neka ide sve k vragu! — Ali nije došlo tako.

Feri Kiritofar nastao je vrl i skrban muž. Još i stari Kratović se je s vrimenom sprijateljio s njim. Bilo mu je još i jako pravo, da si Mare nije dala Ferija izbiti iz glave, kad je po dvi odnosno tri ljeti zibao na svakom koljenu po jednoga zdravoga dičakića.

„Desetka“

Bilo je zimi. Onda imaju i seljaci, malo lazno da odahnu. Dogadja se, da nenaviknuti na počivak, dođu i u obidiju, u koj im se skadi vas ljetni i jesenski pot i prah.

Tako se dogodilo jednoč zdanvo, kumaj da pameti moj stari otac, na „sridnjoj“. Sridnjom je mišljena krčma u sredini sela. Bilo se je spravilo mnoštvo muži i ditićev, premda je bio običan djelatni dan. Bili su naime na raboti, razbrćivali su snig na Fileškom putu. Sniga nije bilo mnogo, a ljudi dosta, tako da su zaran završili rabotu. A kamo sada? Da ne budu doma zađivali ženam, hajdi na krčmu, na sridnju.

Kad su se bili jur priteplili uz peć, malo i napili i naznawali, dojde stari Pentele nutar i pozdravi kot se dostoji nazočne. No bilo je veljek vike i larme, ar je stari Pentele kot poznat šaljivac bio rado vidjen.

Stari sjede, potegne iz stakla, obriše si rukavom sure bušljaste mustaće, gleda okolo i naokolo, a oko njega sve obidija i razuzdanost.

Najednoč ga trgne.

Bio je naime čuo, kako se na drugom stolu dva mladi petešićki koštaju, ki je jači, ki zna bolje bižati, ki zna bolje ovo, ki zna bolje ono.

I dojde staromu dobra misao.

— A dičaki — veli stari Pentele — ja ću vam ča reć! Ki

od vas svih ovde, je li ditić ili muž, proteče najfriže oko sela, tomu ću dat desetku.

Morate znati, da je to bilo u oni časi, kad su još bili dukati. A deset dukat bilo je mnogo pinez, za toliko već, kad stari Pentele nije bio ravno najdarežljiviji. Moremo mirno reći, da je bio skup.

Nastao je odmah veliki ha-i-ho-halo u krčmi, kad se je čulo za Pentelovu premiju. Počeli su se mrsiti skoro svi, ki su bili onde.

Još jednoč je stari Pentele morao pred svimi potvrditi, da će onomu, ki najbrže proteče oko sela, dati desetku.

Dobro. Postavili su se u red, cijela četa junakov, a i ki ta muž, ki je bio jur malo nakresan.

Na komando „jedan-dva-tri“ razmahali su se kot iz puške strijeni po Malom kraju gori.

I da ste je vidili! Jedan jače nego drugi. Puhali su kot jazlaci, a za petami frcao je smrznuti snig, bolje nego na Fileškom putu pri razbrćivanju. Iz Maloga kraja prik u Veliki, most je nek onako tutnjao, kad su kot konji prik njega galopirali, a onda po Velikom kraju doli.

Medjutim bilo je na „sridnjoj“ sve puno očekivanja, ki će to prvi prispiti i zaslužiti Pentelovu premiju. A stari se je sve onako mudro smijuckao, gladio svoje mustaće i pušćao dim iz svoje stare fajfe.

Najednoč migne krčmaru, ne znam već kako se je zvao, i reče mu potihno:

— Poslušni, daj mi bućnu desetku, bar kakovu, samo da bude desetka!

A krčmar posluhne svojega gosta. Kako i ne bi, stari Pentele bio mu je dobar još za mnogo već nego za buć-

nu desetku.

Nato se je jur čulo vikanje:

— Idu, idu! Toni je prvi, a ne, Mate je prvi, ali ne, to je Joško.

A četa sve bliže, sve već puše i kiše. A krajlj-premijaš, Pentele, čekao je mirno pred krčmom, dokle nisu došli.

Onda pak veli onako pobiljeno-sveto:

— Na, Mate, ti si bio prvi, ti si znao najbolje bižat. Obećao sam ti desetku. A da ne veliš, da nisam človik, dat ću ti obećanu desetku.

S tim mu pruži bučnu desetku, ku si je bio od krčmara posudio.

I dandanas se još ne zna, je li su se oni već veselili, ki su kasno prispili na cilj ili oni, ki se uopće nisu naticali.

A Mate je otkadio domom.

Molitva na Novo ljeto

Približavalo se je predzadnje ljeto prođućega boja. Teške decembarske magle provlačile su se kroz loze i polje nekoga kraja na zapadu blizu fronte, ka je bila došla jur blizu granicam.

Isto tako teško probijao se je vlak, ki je primio novi transport vojnikov na frontu. Uglavnom su to bili stariji ljudi, ali je med njimi bilo i mladjih, ke je vojna vlast zbog prekršenja vojnih zakonov prisilila na odsluženje kaštige. Velim da se je vlak teško probijao kroz kraj propisanom prugom, ar je bilo neprijateljsko zrakoplovstvo tako nadmočno, da nam je svaki čas bombardiralo lokomotive. Vlak je nekoliko puta ostao ležati na prugi, dokle nije došla nova lokomotiva, da ga odvuče za kus dalje.

Bilo je i putem jur mnogo ranjenih. Kad je pak transport po dugom času došao na svoje određeno mjesto, ostao je ipak još dobar dio transportirane vojske sposoban za to, ča se zove boj i borba. Med njimi bio je i jedan naš človik, kažnjenik, komu se je bilo dopustilo, da svoju kaštigu mjesto u zatvoru odsluži na fronti. Da to nije bila bogzna kakova polaćina zna svaki, ki ima toliko razuma, kot ima svaki človik prstov na ruki.

Došli su konačno na određeno mjesto. Po propisi i običaju bilo bi se moralo dati došljakom par dan počivka, da

se odmoru i da ojačaju za buduće teškoće. No nije došlo do toga, ar su na svi kraji manjkali ljudi. Neprijatelj imao je preveliku nadmoć ne samo u ljudstvu nego u prvom redu u materijalu. Moralo se je ada odmah krenuti na frontu, na odredjeno mjesto.

Med prvimi grupami bio je i naš zgora spomenuti človik. Došao je, kot da su se svi odlučili ravno za njega, kot prvi na stražu. Ravno od polnoći do dvih ur, ada prve dva ure na samo Novo ljeta. Gledajući preda se, po snižnom, granatami izoranom polju, mislio je človik, da je Novo ljeta dobro počelo.

Naokolo bilo je sve tiho. I na fronti je vladao božični i novoljetni mir. Nasuprot ležali su, nedaleko od naših linijov, Amerikanci pomišani s črnici i Marokanci francuskoga generala De Gaulla. Moglo se je čuti, kako se veselu uz novoljetne obiljne porcije jila i pila, a njihove neobične jačke odzivale su se daleko iza naše linije.

Moguće, da to veselje i te jačke nisu dali mira zapovidniku toga odsjeka na našoj strani, moguće da je bilo i ča drugoga, moguće da si je negdo kanio steći osobite za-sluge; kako je bilo ne znamo. Na svaki način naredjen je napad na Amerikance. Naši su došli nenadjano, postigli su neke uspjehe i zarobili nekoliko neprijateljev.

Pravoda, to su bili uspjehi samo od čerišanj do višanj, ar su se počele gibati i amerikanske komande, slate su pojačanja ravno na naše mjesto. Prošlo im je za rukom, da nas porinu daleko najзад, zgubili smo i naše stare, izgra-djene položaje, ostali smo praznih ruk. Imali smo samo to kod sebe, ča je svaki nosio sa sobom, sve drugo ostalo je kokuda po polju i grmlju.

Zaustavili smo se u jednoj maloj lozici, tronugljastoj i obrašćennoj starimi hrasti. Odavle smo davali jak otpor tako da nisu mogli ni Amerikanci dalje. Povukli su se najзад na naše stare, prvašnje položaje.

Bila se je jur spustila noć drugoga dana, kad je neprijatelj počeo iz teških topov/štukov pucati na našu malu lozicu. Spočetka skrivali smo se za debelim stabaljem, zatim smo se počeli zakapati za hrašćem, med žilijem. Kopali smo, da nam se je po cijelom tijelu utakao pot, ravno kot usred najtoplijega ljeta. Kopali smo kot zmahnuti, ar smo znali da kopamo za svoj život.

Granate su krepirale oko nas. Pomagalo nam je iskustvo. Znali smo, kad se moramo skriti pred „bumm“, ar smo čuli prije kratak i oštar „fffc“. Svejedno, nekim nije pomagalo. Naokolo čuli su se jauk i plač. Kod susjednoga hrasta, samo par malih korakov dalje, razneslo je to-varušu obadvi noge do koljena, drugomu ruku, već komu i glavu, a mnoge je razmrcvarilo do zadnje žive žilice.

Kopali smo. Jedni su imali sriću, došli su med žilijem za hrasti na meku zemlju, mogli su se zakopati u par minuta, drugim opet išlo je gorje, imali su pod sobom kamenito, šudrasto tlo. Isti pot su točili za svoj život, kopali i kopali. Mnogi je došao prekasno. Dokle je dospio u zemlju, raz-nesle su mu neprijateljske granate ruke ili noge.

Ne znamo, je li je to bila sudbina, no našem človiku bilo je дано, da najде za svojim hrastom meke zemije. U kratkom času bio je zarovan u svojoj jami kot krt. Pucnjava topov nastajala je sve jača, jaukanje i plač naokolo sve glasniji. Svaki je mogao računati samo od hipca na hipac, ar je svaki slijedeći mogao značiti konac.

I u tom, za njega dosada najpogibelijem času izmolio je naš človik svoju novoljetnu molitvu. Bio je u srcu tvrd, neponizan, ali u zadnjoj svojoj zdvojnosti, a u času, za koga je držao da je njegov posljednji, našao je put k Višnjemu, govoreći mu:

— Oče, Ti znaš gdo sam i kakov sam, kakov sam bio dosada i kakovomu si mi dao dojeti na svit. Ne zmaljam Ti se za svoj mali život. Ti ćeš odrediti, je li moram poiti danas s ovoga svita, a Ti ćeš odlučiti i to, je li držiš za potrebnno, da ostanem još u ovoj suznoj dolini, da otkoracam korake, ke si za me predvidio. Neka bude na Tvoje, Oče! A za domaće ćeš se skrbiti kot za ptice nebeske!

Ta molitva na Novo ljetno je malo umirila našega človika. Uz svu jaku pucnjavu topov zadržimao je malo, a kad se je kašnje prebudio, bili su prestali grmiti i topi svojimi grubnimi glasi, kot da su i oni čuli ta razgovor s Ocem.

Vrijeda potom osvanulo je jutro, osvanuo je novi dan. Novi dan, novo ufanje.

Naš človik ostao je na životu, pretrpio logore i ropstvo. Na svako Novo ljetno spominje se rado svojega razgovora s Ocem, svoje novoljetne molitve. Daje Ocu hvalu i diku.

Matačevi fanjki

Matac biše sluga kod krčmara Jandre. Dobar biše Matac, vrlji človik, vrlji sluga svojega gospodara, djelovan, pošten, a biše visok, plečast, vedroga čela, bistro gledaše črnimi očima u svit. Kripak junak, noge kot stupci, a ruke kot babunjki.

A gospodar mu, Jandra krčmar, biše trbušast, krupan človik, na dobi. Vlasi, ke si je znao pažljivo pričešljati prik velike pliše / čele, bišu mu jur bjelkasti, a iz črljenoga obraza svitio se rožičasto-plavkast, kvakast nos.

Ov Jandra ada bio je jako gospodaran človik, da ne velimo, da je bio skupnjak. Bio je zadovoljan sa svojim slugom Matacom, ki je djelao za tri, a jio samo za dva tobrače. Jedno je ali bilo, ča je gospodar Jandra zamirao slugi Matacu. Matac je znao, čim je sidio kod stola pri objedu, vrlo mnogo povidati i razlagati. Dakako, da su se onda i drugi sluge pak i službene pridružili razgovoru. Tako se je objed prikoredno razvlačio u dužinu, a djelo je stalo, po mišljenju gospodara Jandre pravoda. Matac ali stao je na tom: Kad se djela, neka se djela, a kad se počiva, onda se počiva. A i jilo sliši počivku.

Krčmar Jandra je znao, da Matac vrlo rado ji fanjke, zato zapovi hižnoj gospodarici, da za sutrašnji objed ima skuhati fanjke.

Jandra je bio srdit, ar se je opet jednoč bio svadio s Ma-

tacom zarad preduzičkoga objeda. Da se fanti, i to jedanput za uvijek, zarad tih rastegnutih objedov, naruči da se ima samo toliko fanjak skuhati, da ljudi ne ostanu gladni, ali zaista samo toliko, ni za fanjak već; a fanjki neka budu dobri.

Drugoga dana sjede družina za stol. Matak se po svojoj navadi raskokodače i povida ravno za lanjski snig, za susedove kokoše i dojde s desetoga na stoveto, a družina se drži fanjak. Kad se je zdjela pomalo praznila, hoće i Matak da se popašći, ali pita gospodar Jandra ravno za onih pedeset vukov, ke je vidio on, Matak, u guščari; i morao je Matak tu svoju najmiliju povidajku, ku je jur sigurno sto puti na široki povidao, po sto i prvi put ponoviti.

Med tim namigne Jandra slugam svojim, neka veselo trošu. Ravno kad je Matak bio najjače zaokupljen povidajkom o svoji vuki, položio je škiljavi Petko, jedan od Jandrih slug, žlicu na stol. Potrošio je bio posljednji fanjak. Rukom si otare usta i šršaste mustače, s kih bi mu kiput kapnula po ka kapljica supe.

— No, Matak, zač ne jiš? — podbode škiljavi Petko Mataka, ki je ravno dogotavljaao vučju povidajku.

A Matak, u misli još pri kraju svoje vučje povidajke, zaborade vilicama u praznu zdjelu. Gleda zdjelu, gleda gospodara, gleda i škiljavoga Petku i opet zdjelu, a zdjela je prazna.

Namah se dohiti Matak, čemu je zapravo imala služiti vučja povidajka ter niti ne pričeke, dokle se Jandra s družinom prekriži na „Oče naš“, samo još jednoč škuro pogleda na praznu zdjelu i na gospodara Jandru i otpravi se ravno u konjsku štalu.

Navečer je Matak jio za tri zdrave ljude, iako nisu bili fanjki, a pri objedu u budućnosti nije zmikao vučjih povidajkov.

Patinkin Tonac

Tonac Patinkin biše sin Jandre Patinke i hižne mu družice Žuže, ka je bila iz Mjenova od Tončevih.

Jandre Patinka, Tonačev otac, biše vedra glava i dobar seljak. Onako mislim — znate i sami — sedamdeset i sedam kabao zemlje oranice, sinokoše i cio lozni dio, kus vinograda u gori i tako dalje. K tomu dakako još blago, pitani voli, dobri konji, poredica krav i telic, a vas stan pokrit čripom i nekatere morebit misiliti škadanj pod slamom. Rakaš po žetvi ravno kot i kod gosposćine.

Tonac Patinkin biše drugače ocu kipno spodoban, samo da ne biše ravno najbistrija glava. Ne kanim reći, da je znamda bio udren, ne, samo je bio nekako malo težak u svoji misli, a teško je pametio i ovo i ono. Kadgod mu je otac ili gdo drugi ča razlagao, svegod je znao pitati — A haan? — Pritom ostavljao je usta otvorena, kot da ih je zaboravio zatvoriti od prevelikih misli.

Takov ada biše Tonac Patinkin. Ali drugače, kot velim, biše kipan i kripak junak, visok, plečast i snažan na pogled. Snažan, da su se ogledivale seoske divojke za njim, i Torka i Zorka, ar su misliile, lip je, vrlj je, feš. Ako je i malo teške glave, ali sedamdeset sedam kabao je sedamdeset sedam kabao, a i stan je dobar.

Čim su se divojke već za njim ogledivale, tim Tonac

manje za njimi, ar je bio malo i strašljiv i sramežljiv.

Kako ili kako ne, ali stalo se je, da je Tonac zamišljeniji nego drugda pohajao po stanu, već puti nego obično spitkovao je „a haan?“ i gušće ostavljao usta na pol otvorena. A već puti se je stalo, da je navečer, kad je krmio blago u štali, sjeo na kravsko korito uz Šeku i zamišljeno brojio gumbice na hlača svoji, pak na prsluku i na košulji. Pritom je brojio i šaputao:

— Će me, neće me, će me, neće me, će me, neće me... neće me, će me!

Svakiput kad je došlo na zadnju gumbicu „će me“, doživljavao je veliko blaženstvo. Spodobno je to činio otkidanjem lucernovoga lišćica:

— Će me, neće me, . . . će me, neće me. Ovako suprotan rezultat bi ga onda jako rasturobio.

Kriva je ovomu brojenju i otkidanju nekrivičnoga lišća bila Fićirićeva Marica. Sramežljivi Tonac bio se je u nju zaljubio. A bila je i vridna, ta Marica. Nije joj bilo daleko i široko para. A Tonac se je stalno usmitao oko nje i nikad mu se nije prešikalo, da joj veli ku dobru rič.

Žuža, Tonačeva majka, prva je opazila, da Tonacu ča fali.

— No, otac, nuder ga pitaj, ča mu je! Ti si muško, tebi će znamda prlje povidat.

Jandra se nekako pohupi i počne po vičeri da spitkuje Tonaca.

— Tonac, ča ti ča fali?

— Ha, a nee — Tonac nekako mutno odgovara.

— A Tonac, bi ti dali znamda nove čizme šit?

— Ha, a nee — odbrizne Tonac.

— A da ti kupimo nove hlače, Tonac?

— . . . .!

— Ću ti dat dukat, Tonac, ćeš pojt na Lovrenču?

— . . . .

Ocu sfalu pitanja. Konačno mu dojde na pamet:

— A Tonac, bi se znamda ženio?

— Ćaće, ćaće, na prvi put ste uganjali!

Sve su mu se bliskale oči od veselja.

A pokidob je sedamdeset sedam kabao svedjedno sedamdeset sedam kabao, rekla je Tinka Fićirićeva, ča je bila Maričina majka:

— Konac i amen, naša Marica će ga zet!

Marici kašnje pak nije bilo nikada žao, da je išla za Tonaca, ar je u svojem hištu vidila, da Tonac svedjedno nije tako plitak, kako je to u početku izgledalo.

Viške i viškinji

Ljudi, kim su obrve zarašćene da jedna u drugu prelazi, su „viškinji“. Viškinji ljudi su oni, ki su imali koč-kada posla s viškami i višci. Ako da su obrve jače skupa zarašćene, onda tomu nije tako dugo, da su s viškami imali posla — kako bi rekao — kot sa svakidanjimi gosti. Kad je ali most od obrve do obrve tanji i redji, onda su si s viškami samo u dalekom koljenu rod. Ali svejedno je rodbinstvo, a s viškami biti u rodu nije ravno dika za seoski stan. Tako velu ljudi, a mora biti tako, ar je na priliku nemoguće, da Anka Čuntina — Čuntini su viškinji — na Lovrenču u Ribežu tanca s Ivanom Rajkovićem. Rajkovići naima nisu viškinji.

Sad vam moram povidati, gdo i ča su viške. Sram me je, ali i ja nisam znao, doklegod me nisu teta Rezićinka Tatin-kina rasvitili. Ada: Viške su duhi, a živu med nebom i zemljom. Ali ne onako, kot smo se u školi učili „andjeli su duhi, ki imaju razum i slobodnu volju i tako dalje“, ar viške imaju još nešto, čega andjeli nimaju, metlu naima, a na toj metli jašu. Tvrdo je to sedlo, ali one jašu. A i drugače su viške vrlo nazlobna stvorenja, dojdu po noći, pokleknu se nekrivičnomu človiku na prsa i ga „gnjavu“.

Da im njevo viškinje društvo bude prijatnije, stupaju u vezu s običnimi ljudi — pravoda samo sa zlimi i pokvarenimi ljudi. Tim ljudem daju zvanaredne moći, smidku kada

koč na metli jahati i još drugoga ča. Ti ljudi su na neki način kompanjoni višak, a zovu se „viškinji“. Tim je sva moja znanost o viška i viškinji iščrpana, ar već i teta Rezićinka Tatinkina nisu znali.

Znam samo još to, da se viške pojavljuju u različni forma. Ili jašu na metli ili dojdu kot „ognjeni“ kroz dimnjak u stan i iz njega van. Moguće je i to, da se pretvoru u običnoga človika, jedino ča imaju mjesto človičijih nog konjska kopita. Tako je nekada prošao glas široko i daleko, da takova jedna viška dohaja selo k jednoj lipoj divojki u Rakišću. Mislim, da je to bila muška viška, ada višac.

Sve ovo ne povidam iz svojega iskustva, ja samo ponavljam, ča sam tako po selu čuo. Moje iskustvo s viškami je vrlo slabo, ar sam dosada imao samo jedan jedini put s pravom viškom posla.

A to se je godalo ovako:

Ta viška, s kom sam se ja upoznao, pojavijivala se je na teple ljetne večere. Bila je velika, prevelika, sada dva i pol metara, sada tri metare, strčala je bijela kot snig u noćno nebo. Sada opet bila je niska i mala, kot da ide čuće po zemlji. Bome, sâm sam ju vidio na svoje oči.

Po selu i okolici razglasilo se je ča bi tri pute zabožnuo šakami, da jedan strahovit duh pohaja po Zelišću. Jedni su govorili, da su vlašćimi očima vidili, kako se je bijelo-ognjena kača protezala ča do neba. Drugi opet su rekli, kako je ta isti duh protezao strašnu ruku prik sela, čas prik gornjega kraja, čas prik dolnjega. Treti opet su čuli, da su oni prvi povidali, kako se je uz šum i grmljavinu pojavio ta duh pod oblokom Anice Pelinkine.

U bližoj okolici znali su ljudi još već o istom duhu, još

mного već i mnogo strašnijega. A oni iz daljnje okolice povidali su i to, da se je onde negde na Prakoni javio jedan strahovit duh, a pred samim farofom, da je gromovitim glasom prorokovao — pritom mu je ognjena slina frcala iz ust — da će se za tri ljeta 27. maja ponoviti općinski potop. A bit će strašno, ar tako da stoji pisano u knjigi glasovite Sibile.

U samom našem selu Zelišću, u kom se je pojavivala ta čudnovita viška ili višac ili duh, ča svedjedno biše, gledali su ljudi jedan drugoga pažljivije nego dosada. A svi su gledali samo na obrve. Ako su bile zarašćene, onda se nije razgovarao najbolji susjed sa susjedom, a stvorile su se dvije grupe u selu. Jedni, ki su imali zarašćene obrve, i drugi, ki su se one prve grupe čuvali kot vrag svete vode. Stare babe, kot na priliku teta Rezljinka Tatinkina, prekopale su sve stane u selu, ki su se od starih vrimen računali med „viškinje“.

Cijeli život u selu tekao je nekako mutno i potučeno, jedan se je strašio drugoga.

Ovo se nije dopadalo nekim junakom i mladjim mužem, ki su manje držali do višak i starih bab. Srčeniiji med njimi dogovorili su se, da ćedu jedanput pogledati tu višku malo iz bližega.

Jednoga večera spravu se, razdilu se po vrtljaci pred hižami i čekaju. Oko jedanaeste ure zaista se pojavi „duh“. Čas mali kot dite, čas prikoredno velik, brodi se po Velikom kraju mirnimi i dužičkimi koraki.

Najednoč se začuje glasan „hop“ iz jednoga vrtljaca, i na ta signal navali cijela četa junakov na „duha“. Ja med njimi.

Duh se je trsio, da pobigne, no ugodalo mu se nije.

Držale su ga čvrste šake.

Kako je „duh“ vrtao simo tamo, da se izvuče iz „zagrljaja“, bio je pozgubljao sve ono, ča je bilo viškinje na njem: veliku bijelu plahtu i dužičku palicu, kom je nadizao plahtu ili spuščao ju niže, kakogod je ravno bilo potribno. Kad bi dignuo palicu s plahtom iznad glave, izgledala je „viška“ prikoredno velika, a kad bi išao malo prignuto, izgledala je „viška“ mala kot dite.

Takova ada biše viška, s kom sam se upoznao. Da nije bila prava viška, kazali su nam glasni i bolni jauki, kad smo toga duha batinali u troje kot miaci malo niže pod hrptom. Da je bio pravi duh, ne bi bio imao na svojem tijelu toga dijela, akoprem je za sidenje vrlo potriban.

Sve selo je vjerovalo, da je ta duh bio samo Ferko krčmarov, ta tolovaj. Samo teta Rezljinka Tatinkina i njoj spodobne stare tete vjerovale su i dalje u viške i viškinje, u zarašćene obrve itd. Drugi ljudi u selu — iako nisu imali zarašćene obrve — razgovorali su se opet i s onimi, ki bi po staroj reguli bili morali biti viškinji.

Matac i pedeset vukov

Oko krugloga stola kod krčmara Jandre sidili su seoski muži, skurivali krijumčareni / šmugljani duhan i popijali iz frtaljskih stakal Jandrinu vino. Bili su po teškom jesenskom djelu dobre volje, a dužički Donat zmikao je štorice, sad ovu, sad onu, znao je i starih poznatih, a imao je uvijek i po ku novu pri ruki. A muži oko stola znali su se srdačno razlezgetati, kad mu se je ka dobro ugodala. Bili su se spravili oni pravi šaljivci, stari Brajda, ki je zapijao svoju „pokoju“ kravu, Tomačko i susjed mu čizmar Miho, škiljavi Tonko, stolar Kostić i šepavi / plantavi Štinka.

Bilo je jur po desetoj, i muži skoro da se nisu jur čudili, da nije još noćnoga čuvara, komu su govorili Princ, na frtalji.

Pomalo je društvo kanilo da se razdruži, kad se onako nujno dotulja Matac u Jandrinu krčmu. Vidilo se je na njem, da ga razgara, a mjesto fajfe strčao mu je bečinar iz ust. Zabrunđa nešto, ča je glušalo kot „črr, nndaj“, a zlamenovalo je sigurno „Dobar večer Bog daj!“, otrpravi se ravno k kruglomu stolu, a Jandri namigne, neka donese.

— Kade si bio danas, Matac? — pita dužički Donat.

— A Šoprni — odvrne Matac iz pol ust.

— Ima Keglović ča žarke špricere?

— Nuder me neka za špricere, kad sam i sada još prez sape od straha — namrgodi se Matac i potegne čvršće iz

frtalja.

— A zač, Matac? — pitaju muži kot iz jednih ust.

— Bome, znajte, ča mi se je danas stalo, toga još nisam nikada vidio, za mojega žitka ne.

— No nuder se neka ukunjat, povidaj, ča j' to bilo za strahotu — usakne se šepavi Štinka na Mataca.

— A znate, ja idem onako veselo po Pučiperi, razmišljavam ravno, ča ću mojoj Bari svega napovidat, da zač sam se zakasnio. No mer ju poznate, muru je zgovorna ta kršćenica, ali drugače je va uredbi. Medjutim, pašćio sam se, došao sam prik keresturskoga hatara ča va Gušću, va prik-lanjsku siću. Škuro kot va žepi, a mlado grmlje, gusto i trnjasto, visi prik staze, nit s vragom nisam mogao dalje. Sjedem na bentu, da počinem. Nato oko mene sve nekakovo šušnjanje, vidim kako se ovde po dvi pikice zakrisu, onde po dvi, sve jače šušnjanje, onde po šest — osam žeravkastih pikic, na livi kraj šereg, ogledam se najzad, onde isto tako. Bome, mene je strah. Ča to nek more bit za sotona, a to sve bliže i bliže k meni. Jur čujem odsapat na sve strani, na pet korakov, na četire. A vjerujete ili ne, ali ja ću se zabogmat, kot ovde sidim i neka mi ruka usahne: Bili su vuki, pedeset je ih bilo kot jedan, a beštije sve bliže k meni. Mene je smrtni pot podbijao, ali svejedno, ohrabrim se, prekrizim se hitro i batunjom po najbližem vuku, strašno udrim i iz svega glasa zarujem, ne znam je li od straha ili od srčenosti, a vuk zdvojno zacvilji i zvali se na tla. A da ste mene vidili — krijaču va šaku i big kroz grmlje, nek vreščalo je i u jednom dahu do doma. Stopr na našem drvalu sam se zastavio.

— Ča ti ne veliš, Matac! Pedeset. Pedeset si rekao,

Matac.

Dužički Donat je to „pedeset“ osebito rijetko i razredno rekao.

I stari Brajda promrmlja „pedeset“ i ogleda se na Mataca:

— A Matac, je ih bilo znamda nek polovica?

— Matac, moreš popušćat polovicu, i petnaest vukov je velik čopor — javi se škiljavi Tonko.

— No ne, muži, vjerujte mi, bilo je ih jako čuda. Neću slagat, ako velim da je ih bilo petnaest — brani se Matac.

Šepavi Štinka ne dá mira i pohuskuje na Mataca:

— No popusti tih pet, vrag po njem, deset je lip krugao broj!

— Platit ću litar, Matac, reci, da je ih bilo pet manje.

Nato se javi krčmar Jandra:

— Ja ću dat dva litare, muži, vi ste mi svidoki, ali Matac, reci sâm, tri vuki su tri vuki, a i jedan je dost strašan.

Matac je u stiski:

— No muži, vjerujte mi za Boga miloga, strašno se je bliskalo oko mene, a i šušnjalo je pošteno. Ali tri vuki su sigurno bili. Tih mi ne more nigdo zet.

— Ali velim ti, Matac, i jedan vuk je strašna mrcina.

— A i dobro šušnji, kad se otpravi po grmlju.

Siromah Matac, nisu mu dali mira, morao im je popustiti i toga svojega zadnjega vuka.

Da si spasi poštenje pred sobom i pred drugimi, još se jednoč počvrsti:

— Ako ih i pedeset nij' bilo, ali bome, muži, šušnjalo je!

I ostalo je pri tom: Vukov nije bilo, ali šušnjalo je u sići. . .

Moderni fotografi: Donat & Comp.

Bilo je četvrtak pred Dometrovom. Kot svako ljeto bio je i ljetošnji jesenski sajam dobar. Mnogo blaga se je bilo prodalo, ter su ljudi kupovali. Jedni po par čizam, drugi bočkore za zimu; žene opet gledale su, da nadomjestu ča se je prik ljeta u stanu pozgubijalo: nože i vilice, ko-kakove kuhače, rajne i spodobno. A nisu zabile ni na porget i flanel.

Morao je biti sajam dobar, ar je bilo kod Jandre na krčmi još puno ljudi, već nego na druge sajmene dane. Većinom oni, ki su se zaustavili kod Jandre idući sa sajma. Bilo je jur daleko po podnevu, skoro predvečer, a dobri gospodari spravljali su se na krmlijenje. Pravoda, ar su dani oko Dometrove kratki.

No na krčmi bilo je još uvijek veselo. Pokraj vrat sidilo je društvo sajmarov, dobre volje u veselom i glasnom razgovoru. Med njimi i dužički Donat. Da ste ga vidili, kako je zdravo potezao iz stakla. Visok, suh, kripak muž oko četrdesete, a kad je glavu nagibao najzad da pije, bilo je viditi, kako mu vino glogoće kroz grčku, ar mu je obiljna jabučica na suhom i žilavom vratu odskakivala kod svakoga žrklja gori-doli. Kraj njega, na desno sidio je Ivan Tatinkin, ki je malo jecao i gusto ponavljao „a onuoo, kak se veli. . .“, a na

ljivoj strani Donatovoj nemirno se je odmicalo i vrtoglavo se skrenjivalo malo mušče. Koliko malo, toliko glasno i veselo, a imenom Matac Kukuljin, pripravan na svaku šalu i vragoliju. Još ih je bilo oko stola, i Čižmarićev Ante i stari Princ, ča je seoski noćni čuvar i drugi.

Pokraj stola, oko koga su muži sidili, bila su vrata, ka su pejlala u ekstra-hižu, a metar i pol od vrat bila je probijena zid, da bi u njoj imala mjesta peć, ka je grijala i veliku hižu i ekstra-hižu. Kako je ali stara peć bila uškodjena, bio ju je krčmar Jandra van hitio, da namjesti onde novu. Preda tu školju u zidi bila je Jandrina krčmarica obisila jednu škurošaru plahtu. Znate kakove su žene; da se ne bude vidila ta mrska školja u zidi. Ta plahta bušijasto se je napuhivala i vijugala u propuhu, kad su se otvarala vrata.

Krčma se je bila pomalo ispraznila, samo je društvo oko Donatovoga stola sidilo tvrdo i svejednako veselo.

Otvoru se vrata i ulazi novi gost. Starji muž bušijastih mustači, a bio je stranjski, ar ga nijedan od muži nije poznao. Viditi je bilo na njem, da se ne potpije čuda po krčma i rastoki, ar se je nesigurno i bojažljivo ogledivao po krčmi.

Po nekom času pak, kad je jur bio nešto popio i malo k sebi došao, zamiša se i on u razgovor kod Donatovoga stola. Zagleda se u onu škurošaru plahtu na zidi i pita ča je to, ar kod njih doma da tako čega ne poznaju.

Dobrijak Donat je odmah vidio, koliko je uri udriilo kod stranca, ar je nekako tupo i hrdjavo gledao iz mutnih očiju.

— A susjed, to vam je najmoderniji fotograf — reče nekrivično i nije još ništa zloga mislio pritom.

— No nuder me neka držati za norca — uziri se stranac na Donata.

— Ako ne vjerujete, susjed, kak se veli, ali to je bome, kak se veli, onuoo fotograf — tako pomaže Ivan Tatinkin.

I drugi se javu i tvrdu isto, Kukuljin Matac i ostala svojita. Ugodalo im se je, osvidočiti stranca, da je ta čudnovita stvar ipak fotograf.

Velim, da nije smio biti preveć bistar ta stranac.

A dužički Donat, ča će? da se ne okani zgodne šale, ponudi se človiku, da će ga fotografirati, a lakocijenu da će biti, za tri slike — veljek da čedu biti gotove - samo litar vina. Ali vino mora biti veljek na stolu, još pred fotografiranjem.

Dobro, naruči stranac vino i veseli se još, da će dojiti skoro zaman do lipih slik. Krčmar Jandra gleda da dojde do svojih pinez. Sigurno je sigurno, mislio je.

Donat — bio se je dobro okripio iz stakla — otpravi se u ekstra-hižu, onako skrbno i brižno kot svaki dobar meštar. Čuti je bilo, kako posluje i premiče stolce.

Stranac bio je vas blažen i malo nestrpljiv, jedva da je mogao dočekati. Dojde Donat, posadi ga na stolac, namjesti mu glavu malo na desno, pričేశija mu vlase i projde u ekstra-hižu. Onde premiče opet stolce, topa simo i tamo.

— Evo, sad se malo nasmišite — javi se od praga. Stranac se nasmiši i čeka željno.

Donat još svenek nije gotov, Bog zna, ča tako dugo djela. Konačno je ipak bilo tako daleko.

Dojde „fotograf“, opomene stranca, da se osebito lju-bezno nasmije, glavu da okrene na polulivo, a oči prema fotografu.

Svi čekaju. Donat projde još jedanput u ekstra-hižu, da pogleda, je li je sve u redu. Ona pak stupi pred onu plahtu trgne za jedan nugalj, plahta spada. Nato svi oko stola

prasnu u grohotan smih; lepurili su se muži, lepurili, da su im se suze takale po bradi. Pokazivali su prstom na tele, ko je stalo onkraj škulje u zidi: lipo namješćeno, prve noge na jednom stolcu, na glavi malo zelene diteline, a oko vrata tablicu s čečkastim natpisom: „Brat pozdravlja brata“. A gledalo je prestrašeno velikimi očima u goste oko stola, ravno kot pravo tele u nova vrata. Onda pak, kad mu je grohotan smih mužev bio preglasan, javi se bojažljivim „bleee“, hopac sa stolca i hukne kroz vrata van.

A stranac, sideći prestrašeno na svojem stolcu, čisto je zabio da se još uvijek smije. Onda ali skoči i on sa stolca i hukne kroz vrata van. Ravno u isti hipac, kad je i tele huknulo. Nije ni dospio, da dogotovi svoju psovku „prokleti...“, a dalje se nije ništa čulo, ar je bio jur skoro kod malina na kraju sela, kad su se muži dospili ogledati za njim.

Suze su im se još utakale po bradi, a grohotan smih glušao je još dugo po krčmi.

Fratri

Kot znate, ima dvi vrsti fratrov na svitu. Jedni su oni, ki živu Bogu zapretan žitak i beru na dobre cijije jaja po selu; na sebi imaju kute od grubno tkane vune različnih bojov, a na noga nimaju čarapov, nego im čisto oprani prsti viru nad potplatom, ki je remenjem privežen na голу nogu. Druga vrst fratrov — to zapravo nije vrst, nego „sorta“ — niti bere jaja niti je Bogu zapretna, nego je prosta vrića puna žita, ili pšenice ili jarca. Nije ali ni svaka puna vrića u očevoj kosni ili na podu fratar. Samo onda se utjelovi prosta vrića u fratra spomenute druge „sorte“, kad se rodjenomu sinu oca svojega ugoda, da na sto i sto prefriganih načinov odnese iz očeve kosne po jednu, dvi ili već vrić, da je razmini na drobnije pineze i tako na svoj način pridonese povišenoj potrošnji vina i kobasic u „gmajskoj“ ili Jandrinoj krčmi.

Nije lipo, da sin nosi ocu žito po vrtu van, ali se je to od davnih vrimen uobičajilo, tako da to nije kradja. Otac zna, koliko po priliki sin odnese iz stana — ne govori se pravoda kod stola o tom, dokle sin drži zdravu mjeru — ter mu daje za toliko manje pinez za kiritofe i tance, da bi se to kako-tako izjednačilo.

Znali su i tovaruši jedan za drugoga, Joško za Matku, Matko za Ivaca i pored dalje ki si je kada i koliko fratrov.

Jedini, ki se je držao po strani i za koga se nije znalo,

kada si fratra, bio je Lokotičev Jurko, gizdav i malo jur na dobi junak. Tajio je svoje fratre gizdavo govoreći, da mu daje otac onoliko, koliko mu triba. Bila je to laž, ar se je znalo, da je stari Lokotić veći skupnjak nego on iz biblije.

Njegove tovaruše je jadalno, da je zakrivao pred njimi ono, ča su oni i tako znali. Da ga toga oduču, spleli su spletku: Miško Matljinkin, Tonac Jurčačev, Lokotičev Francško, ki je bio bratić Jurki Lokotiću i „priknji“ mu susjed, pak Tonko Tonkin.

Naredili su Francški, da dobro pazi, kad će si Jurko Lokotičev drugi put fratra. I zato ča mu biše bratić — misleći da će znamda bratiću ča povidati — i zato ča mu je bio priknji susjed, ki vidi, ča se u stanu dogadja, ar nije bilo plota na skupnom dvoru med Lokotičevimi dolnjimi i Lokotičevimi gornjimi.

I zaista, jednoga dana predvečer dosuče Francško pri krmljenju k Jurčačevim i ravno u štalu nad Tonaca, ki je uprav staroj Šeki kravskim česalom česao rep.

— Tonac, si ga je!

— A česa? . . . — rastegne se Tonac, ar nije odmah znao, ča Francško zapravo misli.

— A fratra si je Jurko!

— Dobro, dobro — utanaču — strefit ćemo se svi kod Jandre na krčmi, po vičeri oko deveti.

Tonac poručí Miški Matljinkinomu, Miško opet Tonki Tonkinomu. I strefu se kot rečeno kod Jandre za kruglim stolom, a onde najdu i Jurku Lokotičevoga. Jurko se je nekako ukunjaio kod skupnoga razgovora. I zaista, vrijeme se je izgubio. Rekao je da je zaspan i prošao.

— Aha, nij' još va suhoti — namigne Tonac, a mislio je

Jurkinoga fratra.

Šapuču / šušljaju nešto med sobom i nešto s krčmarom Jandrom, zaželju gostom „laku noć“ i izajdu van. Namjesto ali da idu putem domom, otpravu se po dvoru za vrte. Znali su, kudaj mora Jurko s fratrom po zavrti, ako ga kani upineziti.

Kad su pak došli do povoljnoga mjesta, spuknu onde kolac iz jednoga plota, privežu kus vrpce na gornji kraj i nešto više od dolnjega kraja, na vrh kolca pričvrstu veći krušni nož, da se bude čagod bliskalo u misečini kot bajonet na žandarskoj puški. Onda zamu po dvi šake kokakovoga hrbudja i diteline, a sve to navežu na krljaču Miške Matljinkinoga onako, da je iz daljine u misečini izgledalo kot pernica na oni stari čudnoviti žandarski klobuki.

Kad su bili gotovi, postavi se Miško u pozituru, kolac na ramen, pak se tako otpravi važnim korakom po putu dalje doli, a drugi se shranu za bližnji grm. I zaista, vidili su, da Miško iz daljega izgleda kot žandar. Bliskao se je nož na kolcu, bio je bajonet, ljuljala se je ditelina na krljači, bila je bušljasta kokošinja pernica na žandarskom klobuku.

Nije duralo dugo, čuo se je tap-tap bosih potplatov, pojavio se je Jurko, prignut i teško dišući pod teškom vrićom. S druge strani začuli su se teški i važni službeni koraki žandarskih bočorov; bliže i bliže k Jurki, doklegod Jurko ne stane, prisluskuje, digne glavu i zaoblíci kako se zabliska dvadeset korakov pred njim bajonet u misečini.

Jurko niti je dospio da čuje krik i viku žandarovu, samo je uz vrešćanje grmlja, kroza ko je odmaglio svojimi dužičkimi nogami, čuo neko glasno deranje daleko za sobom.

„Žandar“ Miško i njegovi tovaruši žandarskoga službovanja zamu vriću — bila je puknula, kot ju je Jurko naglo hitio — sve sama zlata pšenica, napunu još dvi krijače onim, ča se je bilo prosipalo, i hajd' s njom da ju razminu na drobne pineze.

Drugi dan navečer najdu se opet kod Jandre za kroglim stolom, a došao je i Jurko. Nekako neveseo i klonut, ali došao je. Trošili su i pili, nanudjali Jurku, da mu projdu zle misli i proklinjanja iz glave.

Nekako pri kraju jur, išlo je na dvanaestu, rine Tonac Jurčačev Jurki šaku pinez:

— Na, bilo je 89 kil. Računaj po 27.

— Ali vriću je vrag zeo. Preveć si ju naglo hitio — tišio ga je Miško.

Jurko ne veli ništa, šutljivo plati račun za sve, ali od onoga dana se već nije gizdio pred tovaruši, da njemu nije potriban fratar. Nije se ni srdio na svoje tovaruše.

Ignjača ili raskumljeno kumstvo

Bilo je jesenskoga dana, negde po Tereziji, i ravno je bila počela trgadba. Jedni ter jedni ostavljali su grojze još na trsju, da se bolje ogrije i napije jesenskoga sunca, a jedni i drugi su jur trgali. Pomagao je susjed susjedu, kum kumu, selo je bilo skoro prazno i pusto. Nije bilo viditi ni dice, ka obično trču i skaču po prašnoj seoskoj cesti. Samo kada čuo se je s gornjega kraja, kade stanuju vinogradari, rompot kol, ka su se vraćala iz gore puna grojza.

I stari Ignjača dovezao se je s punimi koli i zavezao se u dvor susjeda Ferke. Ignjača nije imao preše, a Ferko — kako je bio gospodar — prepušćao je svoju novu prešu svakomu, ki mu je po litaru mušta plaćao toliko i toliko krajcarov. Tako i Ignjači.

Uz Ignjačina kola skakljao je i mali Matko s noge na nogu, i on da će pomoći staromu ocu. Medjutim ga je ali Ignjača poslao skravami domom, a sam se je brižno dao na posao, nosio, puljio i preijivao, pomalo se i potio, ter je brisao mokro čelo rukavom surozamazane košulje. Čim bi curak iz grota postajao slabiji, on bi dužičkom batinom po par puti okrenuo teški okrugli kamen, ki je tramom pritiskao na trop, a curak iz grota bi se opet odebljao, nač bi Ignjača

opet nosio, puljio i preljivao, potio se, a katkada si i gasio žaju muštom iz velikoga lonca. Pune škafe nosio je Ignjača na dvor pod lopu, kade je bio naložio jednu manju kâd/kâčicu na taličke, da tako odveze mušt u domaću kamru, kade su bili pripravnj lagvi/bačve za novo vino .

Sve to je Ignjača djelao s veseljem i osebitim zanimanjem, brižno i pažljivo baratao je vinskimi posudami, kot svaki človik, ki rado vino pije. A kako je bio dobre volje, nudio je prolaznikom lonac s muštom, da se okripu, a njega pohvalu.

Posuda na talička bila je puna, i Ignjača da će mušt otaličkati domom. Još se brzo ogleda na curak iz grota i na škaf pod grotom, da mušt kako ne bi prik curio. Krene ada Ignjača s posudom, da će kroz ljesu, ali je ljesa bila zatvorena, a samo putna vrata otvorena. Ova nisu bila preveć široka, a imala su mimo toga i prilično visok prag.

— A neću si otpriti ljesu, idem kroz vrata — promrmija Ignjača u sebi i skrene s taličkami k putnim vratom. Kako je ali morao pažljivo kroz uska vrata, nije mu se ugodalo po prvi put prik praga, ter se otpravi malo iz daljega po drugi put, ali kotač neće i neće, samo lize mušt po duga kâdi i pošlebučkuje. Po treći put, ljut kot je jur bio, zapudi se Ignjača i hajd' prik praga, a kâd se zadene za podboje putnih vrat, neće da projde kroz vrata. Ignjača ne more da se zaustavi tako hitro i riva u zamahu taličke, zadenuta kâd se fuza, skliže se po ručica taličak, pa se dofuza Ignjači ča do ruk, a obruč na kâdi guli mu jur kožu s ruk. Od boli Ignjača mora da pusti i eto, jesi li vidio, izvrne se posuda, a dragocjeni se mušt izlije po isušenoj zemlji, a zemlja ga pije, jedva da se ka mlaka zaustavi u koj jamici. Ignjača, nakon

ča je časak stajao okamenjen kot Lotova žena, hitro se domisli, klekne kraj jedne mlake i kleče pije mušt, naglo i pohlepno, pak od mlake do mlake, da zemlja čim manje upije.

Ignjača se nadimlje, a sit je i napojen do guta, ali žao mu je mušta i neće da ga prepusti žajnoj zemlji, žljefti dalje, glasno i mučno.

Uto ide mimo stari Matac. Ignjača i Matac bili su u kumstvu pak i drugače dobri prijatelji, ali je Matac katkada bio podrugljiv i nazloban človik, ter hoće da se naruga kumu Ignjači:

— Kume, no kuuume, ča stvaráš kuuume, ča te vetri trapu?

Ovako i spodobno Matac, Ignjača dugo ništa, samo žljefti i srče. Kad već nije bilo ni mlakice, digne glavu, mrsko pogleda u kuma ali ne reče ništa.

A Matac sve dalje, onako zlobno rastegnuto:

— No kuuume, aif' kuuume, ča su ti. . .

Dalje ali već nije dospio, ar se je skoćio kumu Ignjača, zgrabio kamen, ki mu je ravno pod ruku došao i zaruo od duševne boli i jada kot divlja stvar na Mataca:

— Vrag je tebe i kuma, da b' te strijela. . . — zadrzne mu se glas u vrisku, pak za kumom čagod ga noge nosile i kamenom u kuma i ravno pod koljeno.

Pogodio ga je dobro, ar je Matac nekako naplantivao, a Ignjači je nato odlanula bol, ter pusti Mataca, pobere tužno svoju sprav i odrekeće se najzad u prešnicu staroga Ferke, da napuni posudu drugim muštom.

Matac je dugo naplantivao desnom nogom. Od toga dana kumstvo Ignjače i Mataca raskumilo se je na dugo ljet.

Glavna je posljedica bila za Ignjaču, da mu se je nač-
mario trbuh od tolikoga mušta i da dugo nije mogao gledati
onih putnih vrat na Ferkovom stanu. Radi toga okretao je
glavu prema potoku, kad je išao mimo.

Ali odonda si je Ignjača za taličke uvijek otvarao ljesu i
nikad se već nije selio kroz putna vrata.

Kupanje u polnoći

Bilo je u ono vrime, kada su nosile divojke po sedam-
osam haljin na sebi. Ne samo na svetke i svetice, nego i na
obične djelatne dane. A pravoda, morale su biti sve te halje
dobro našterkane, a od boka doli morale su biti dobro gusto
nabrane. To su bili oni časi, kad ni gospodin farnik ni
školnik nisu ništa znali za greptešin i žoržet, a kamoli
školsko dite.

Bilo je i onda snažnih i finih divojak, lipoga lica kot
kapljica, samo mlako i krv. Ta nošnja bila je za divojke
znamda još i povoljnija, ar dičaki nisu mogli za njimi iskriv-
ljati usnice, da imaju škarave ili krasite noge. Ali drugače
— kot velim — bilo je lipih, vrlo lipih med njimi, milina ih je
bilo gledati.

Takovih kapljic od samoga mlaka i krvi bilo je kot Braj-
dinih sedam. Sedam, a od rože u najlipšem cvatu sve do
kumaj razvitoga pupnja. A jedna lipša od druge, i Marica i
Katica pak Dorka i Lucka, Rezica i Rozica i najmladja Anica.

Kade je meda, tamo letu ose. Mora biti tako, ar su se u
Brajdin stan zalitali dičaki na čopore. Dohajali su selo, kot
se ide i drugde na selu selo, kade je lipih divojak. Bilo je po
sve dane larme i buke pod svimi obloki Brajdinimi, još i po
petke dolazili su i pijani i trizni dičaki, jačili i kreščali, kigod
lipo, kigod manje lipo, ali tim glasnije.

A Ferda Brajdin — ča je hižni gospodar i otac tolikoga božjega blagoslova — ča će siročak, da se spasi pred tom bukom i vikom, ča će on, da si očuva svoj noćni počivak? Spočetka tirao je dičake lipimi, kašnje grubnimi riči, još kašnje imao je za takove prilike šibu, a onda debelu batunju. Naposlidnje zgađjao se je jednom starom sikiricom. Zarad te sikirice bio je poznat ne samo u selu, nego u cijeloj okolici. Doduše, nije mu se zizma ugodalo, da se potpuno oslobodi noćne halabuke pred svojimi obloki, ali svejedno, samo hrabriji su se poufali da dođu katkada, a plašljiviji dičaki išli su radje po drugom kraju domom. Nikada se nije znalo, neće li doletiti sikirica Ferde Brajdinoga.

I zaista, doletila je ta sikirica i ravno Joški Cintinomu pod koljeno. Pogodilo ga je samo sikirišće, ali svejedno, zabolilo ga je pošteno. A Joško, ne bud' lijen, pomisli, da vrne Ferdi tu sikiricu, ali onako, da mu ne doleti druga sikirica kakogod na glavu.

Dobro, dogovori se Joško Cintin s Jandračevim Tomacom, oni dva da čedu nasamariti Ferdu Brajdinoga, da će još dugo misliti na sikiricu, kom se je zgađjao za seoskimi junaki.

Bilo je oko polnoći, kod Brajdinih nastao je bio nekako mir, nije bilo žive duše na dvoru, a noć bila je prilično škura. Najednoč se otpre ljesa, polako i pažljivo došuljaju se na dvor Joško i Tomac s velikim napajajim škafof punim vode. Tiho i pažljivo dojdu do vežnih vrat. Na vežni prag postavu drivene bake, na bake dasku, a na dasku štalni stolčac onako, da je jedna noga strčala prik daske, a stolčac je ipak stao. Na stolčac su postavili napajajći škaf s

vodom. Držao je ravnotežu, ali samo onako, ako ga nije nigdor dirao. Za jedno uho škafa privezali su kus vrpce, a drugi kraj vrpce svezali su za križ na obloku, ki je bio zarižen u vežna vrata.

Mučno i pažljivo baratali su Joško i Tomac, da ne prebudu hižnoga gospodara i da ne uvadu sebe. Čim su bili dovršili svoj posao, zame Joško volovski lanac — bio ga je donesao od doma — i udalji se s njim do štalnih vrat.

Bilo mu je do toga, da izvabi Ferdu iz stelje, ali prez sikirice. Počne ada poskakivati, da je tutnjalo, kot da koraca vol po dvoru. Zvonkeće i klepeće lancem u ruki, i zaista, moglo se je iz dajine misliti, da pohaja živina po dvoru, a osebito onda, kad je Joško još i puhao kot zasopljen vol.

I namah, prebudili su se Ferda i žena mu Rozala.

— No otac, pojder, razvezao se je vol. Opet će bit Gnjufi. — Tako su naime zvali braznoga vola. — Sam ti lipo govorila, da ideš s lancem kovaču.

— Hm... — zabrunđa Ferda, a nije ga bilo razumiti, ča zapravo misli. I posmucne se iz stelje ter otopa na vežu.

Joško i Tomac željno su iščekivali na dvoru, kad će to Ferda otvoriti vežna vrata i da se škaf prevrne i polije Ferdu. Nije bilo drugačije moguće, nego da ga voda poblihne ravno u obraz i da mu proteče po tijelu doli.

Uto je bio Ferda ravno došao do vežnih vrat, otklipleje i po svojoj navadi naglo otpre vrata. Nato se začuje neko rompotanje, zruši se štalni stolčič, a voda iz škafa ravno Ferdi u obraz i prsa, pak je umirao od straha. Mrzla voda zaustavi mu sapu, jedino ča je Ferda još dospio kroz nos posrknuti zraka. A sa zrakom dospilo je i malo vode u nos, i on se zadrgne u prskanju i mučnom odsapanju i tribao je

prilično dugo, da razibere, ča i kako mu se je dogodilo. To je bilo ravno dosta vrimenta, da Joško i Tomac pobignu uz grohotan smihh prik vrtljacov, a da se Ferda niti pravo otresti ne dospene.

Po nekom času — Ferda se je bio jur preoblikao, ležao je opet na stelji, a Rozala bila je otrla poplavu u kuhinji — prebrajali su Brajdini hižniki na pol glasa na stelji sve one seoske junake, kim bi se dao priračunati ov grišni čin. Nisu ali mogli posumnjati niti na ovoga niti na onoga, i zaključili su, da ćedu mučati i pridržati sve za sebe. Nisu našli krivca, a da ne bi uživali špota u selu radi kupanja oko polnoći, prešutili su to pripetenje.

Bilo je ali tako, da se od toga dana Ferda Brajdin već nije zgdajao sikiricom za seoskimi junaki, ki su došli njegovim kćeram pod blok. A kašnje došao je noćni mir i počivak sam po sebi, ar je Ferda svih sedam svojih kapljic dobro i pravodobno poudavao.

Milo za drago

Čižmar Ivan imao je nešto vinograda u gori. Ne ravno mnogo, bio je ča već od hlačnjaka širok. Ali ipak, bio je vinograd i rodio je dobro. A mimo toga sve stari burgundar, ne kot ovi današnji divljaki, ki svagdir rastu. Ako zabodeš šibu med črip na krovu, to ti za ki dan „hotelara“, a nit si ga rizao, nit ga vezao, a kamoli špricaoo plavim kamenom.

Ivanov vinograd, velim ada, nije bio takov. Nosio je dobro vino, ako je bilo dobro ljeto. A takovo je bilo i onda, kad je zao čin donesao zao sâd. A bilo je ovako:

Negde oko Vazma udri Ivan čep u sud, žena Liza splete vijenac od pušpama, Ivan ga istakne na jednom kolcu na ljesni stup i vrijeda projde po selu glas: Čižmarovi imadu rastok.

Dohajali su vrijeda gosti, gosti mili i nemili, gosti ki su plaćali i drugi, ki su ostajali dužni. Za slučaj da je kigod ostao litar dužan, imao je Ivan kus japna pri ruki, kim je na hižnom tramu načinio zariz, za cio litar dužičak zariz, za pol litara kratak zariz, prez imena i prez dugih razgovorov, ravno onako, kot je to u staro vrime bila pravica na poštem rastoku. Kad je po nekom času pak negdo došao da plati dug, brisao je gospodar po ki zariz. Ali je obično bilo tako, da je ostala poredica zarizov od lanjskoga rastoka do ljetošnjega. I nigdo se nije spačavao nad tim, ar se onda

Ijudi još nisu tužbovali za svaki seksar.

Ali da ne zabim, Ivanov rastok išao je dobro, a zarizov na tramu nije bilo već nego u drugi ljeti. Jedan od najboljih gostov bio je stari Tomačko. Ali ča je Ivana najveć čudilo, stari Tomačko je svake tri decije velje i plaćao. A druga nije bio takov, ar je dobar dio svih zarizov po seoski trami išao na njegovo dušno spoznanje. A i drugače se je Ivan čudio, ar se je dosada stari Tomačko s njim srdio. Srdio se je zbog toga, ča mu je Ivan jednoč, kad si je Tomačko gulaš kuhao, iz gulaša povadio meso, a ostavio mu samo vodeni sos.

Onda se je stari Tomačko zabogmao, da će se Ivanu fantiti, a bilo kako bilo. Ali onako fantiti, da se bude Ivanu cijelo selo smijalo.

Znao je naime Tomačko, da Ivan drži vino u mozani, a mozanu u jednom škafiću / kablíću hladne vode za vežnimi vratí. Gosti su ali sidili u hiži po klupi okolo stola. Ivan je ada morao po svake tri decije iz hiže van na vežu. Znao je stari Tomačko i to, da Ivan meće drobne pineze u krušnu košaricu, ku je stavljao na stelju i to na pod. Znate i sami, kakove su bile te stare stelje; nad steljom bilo je „nebo“ na četiri stupci, a naokolo bili su zastori, ki su bili po danu pritegnuti, da stelje nije bilo viditi. A gornje daske toga neba zvale su se steljni pod. Tamo je ada metao Ivan krušnu košaricu, u koj je bio drobni pinez.

Tomačko si je izibirao onakovu dob, kad je znao, da neće biti gostov. A kako je bio Ivanov susjed, mogao je to lako ustanoviti. Onako po podnevu mogao je računati, da neće nikoga biti na rastoku.

— Ivane, dajder mi tri decije! — znao je takovu dob dojti

Tomačko.

Uz razgovor pocmrkao je Tomačko svoje staklo vina. Migne Ivanu, neka mu donese drugo.

A sada dohaja Tomačkovo fantenje.

Kadgod je naime Ivan išao da donese vina, dotuljao se je Tomačko do stelje, potího i pažljivo zneo košaricu s drobnim pinezom i svaki put izvadio iz nje za tri decije, nit krajcara već nit krajcara manje.

Tako vam je to išlo lipo vrime — Ivan u kuhinju po vino, a Tomačko na steljni pod po krušnu košaricu. Ivanu je sfaljivalo vino, zarizi na tramu bili su jur mnogobrojni, a Tomačko je pio i pio, doklegod nije vino sfaililo.

A da Ivan ne bude manje špota i srama uživao u selu, nego ča ga je ončas Tomačko, kad mu je Ivan iz gulaša pojio meso, skrbio je Tomačko, da se po selu razglasi, ča je stvorio Tomačko Ivanu čížmaru za vragoliju.

I selo se je smijalo Ivanu.

Ali bili su, kako sam rekao, oni stari časi, kad se Ijudi nisu tužbovali za svako mačkinje g. . . Samo je Ivan razmišljao, kako da vrne Tomački kvar i špot, milo za drago.

Znamda bi i danas bio dobar ov recept, ar nije dobro zatužbovati kapića na stanu, kad je uškodjen samo slamni škopic.